

De zee neemt

Willem Johannes Schütz, Storm bij het Roelershoofd te Vlissingen (detail), 1875-1933 (olieverf op doek). Collectie Zeeuws Genootschap. Foto Ivo Wenekes.

Dit is Zeeland

Zondvloed

Op zaterdag 5 november wordt Zeeland getroffen door een zware stormvloed. Grote delen van de Zeeuwse eilanden lopen onder water: Sint-Philipsland, Noord- en Zuid-Beveland, het land van Borsele. Ook op de andere eilanden en in Zeeuws-Vlaanderen vinden dijkdoorbraken plaats en overstromen gebieden. Het midden en het oostelijk deel van Zeeland is echter het zwaarst getroffen. Zaterdag 5 november 1530 gaat de boeken in als *Sint Felix quade saterdach*.

Aan het begin van de 16e eeuw is Zeeland een welvarende regio. Vanuit het gebied wordt handel gedreven met bloeiende Vlaamse steden als Antwerpen en Brussel, die goed bereikbaar zijn via het water. Datzelfde water vormt echter ook een gevaar. Het winnen van turf voor de zoutproductie, maar ook het slechte onderhoud van de dijken, zorgen ervoor dat veel polders onvoldoende zijn beschermd. Het inpolderen van land betekent namelijk ook dat het water minder ruimte heeft. Bij een stormvloed zoekt het opstuwend zeewater een uitweg, wat dijkdoorbraken en overstromingen tot gevolg heeft.

Een aantal overstromde gebieden worden uiteindelijk aan het eind van 16e of in de loop van de 17e eeuw op het water teruggelopen. Oostelijk Zuid-Beveland, het Verdrongen Land van Zuid-Beveland, verandert echter voorgoed. Dit komt vooral omdat nog geen twee jaar later, op 2 november 1532, het eiland opnieuw geteisterd wordt door een zware stormvloed. Deze doet de ingezette herstelwerkzaamheden weer volledig teniet.

Het Verdrongen Land van Zuid-Beveland blijft tot de verbeelding spreken. In de 20e eeuw worden bij laagwater de restanten van verschillende verdrongen plaatsen bezocht. Voornamelijk particuliere onderzoekers en gravers vinden interessante overblijfselen. In Nieuwlande worden bijvoorbeeld met metaaldetectors grote aantallen insignes gevonden. Inmiddels zijn de bekende vindplaatsen in het Verdrongen Land van Zuid-Beveland tot verboden gebied verklaard.

- Door natuurrampen verdwenen dorpen
- Door militaire inundaties verdwenen dorpen
- Door een combinatie van militaire inundaties en natuurrampen verdwenen dorpen

Bron: *Verdrongen dorpen in Zeeland*, Zeeuws Erfgoed, 2009

- 1 Bommenee Bommenee 1682, verlaten 1684
- 2 Claeskynderkerke Klaaskinderkerke 1570
- 3 Westenschouwen 16de eeuw
- 4 Clauskinderen Claeskerke, Oostkerke 1511
- 5 Coudekerke Koudekerke 1550-1600 buitengedijkt
- 6 Zuidkerke 1542 buitengedijkt
- 7 Brieskerke 1542 buitengedijkt
- 8 Westkerke voor 1500
- 9 Oudekerke vml. voor 1500
- 10 Sint-Jacobskerke voor 1500
- 11 Rengerskerke 1662
- 12 Simonskerke 1534
- 13 Borrendamme 1642
- 14 Sinte-Philipsland 1532
- 15 Moggershil 1570
- 16 Stevenesse 'Oud'-Stavenisse 1509
- 17 Welle 1530
- 18 Soecke Hoeko, Houcke, Dijkhoeke, 's-Gravenhoecke 1530
- 19 Weele 1530
- 20 Campen 1530/1532
- 21 Soelekerke Soetelinkskerke 1530/1532
- 22 'Oud'-Wissenkerke voor 1532
- 23 'Oud'-Wissenkerke 1530/1532
- 24 'Oud'-Geersdijk 1530/1532
- 25 'Oud'-Kortgene 1530/1532
- 26 Nieuw-Hamerstede Edekinge? 1530
- 27 Emelisse 1530/1532
- 28 'Oud'-Kats Subburchdijc 1530
- 29 Oud-Hamerstede 1304
- 30 Offliet Ghrutersdijc? na 1460
- 31 Hongersdijk 1334, 1551
- 32 Oostkerke 1334
- 33 Westkerke 1377
- 34 'Oud'-Arnemuiden 1440 en circa 1460
- 35 Welzinge
- 36 'Oud'-Westkapelle
- 37 Tewijk 1530/1532
- 38 Sint-Katherijnekerke 1530/1532
- 39 Oostkerke 1530/1532
- 40 Monster 1530/1532
- 41 Westkerke Raaskerke 1530/1532
- 42 Wolfertsdorp 1530
- 43 Coudorpe
- 44 Oud-Everinge tweede helft 15de eeuw
- 45 Nieuw-Everinge 1530
- 46 Stuivezand begin 17de eeuw
- 47 Bakendorp 1530-1570
- 48 Vinninghen *Vinningen* kort na het buurdorp Oostende deels buitengedijkt
- 49 Oostende 1520/1521 buitengedijkt
- 50 Kouwerpe 1530/1532
- 51 Duvene 1530/1532
- 52 Lodijke 1530/1532
- 53 Reimerswaal 1631
- 54 Nieuwkerke 1530/1532
- 55 Assemansbroek Broecke 1530
- 56 Kreke 1530/1532
- 57 Steelvliet Steenvliet 1530/1532
- 58 Hinkelenoord 1552
- 59 Agger 1552
- 60 Ouderdinge 1530/1532
- 61 Everswaard 1530
- 62 Schoudee 1530/1532
- 63 Mare 1530
- 64 Nieuwlande 1530/1532
- 65 'Oud'-Krabbendijke 1530
- 66 Tolsende 1530/1532
- 67 Nieuwkapelle 17de eeuw
- 68 Valkenisse 1682 buitengedijkt
- 69 'Oud'-Rilland 1530
- 70 'Oud'-Bath 1552
- 71 Saeftinghe Saeftinge, Saeftinge vloed 1175, mil. inund. 1584
- 72 Stampaert 1584
- 73 Casuele 1584
- 74 Weele Sint-Marie
- 75 Namen 1715/1717
- 76 Sint-Laureijs na 1580
- 77 'Oud'-Hontnisse 1508, 1509, 1511
- 78 Aendijcke 1584
- 79 Saemslach/Genderdijk Zaamslag 1584
- 80 'Oud'-Othene Noter 1586
- 81 Triniteit 1584/1585
- 82 Beostenbly
- 83 Peerboom mil. inund. 1488, 1493 stormramp
- 84 Sint-Janscapelle
- 85 Moerkerke eind 15de, begin 16de eeuw
- 86 Niekerte 1393, 1488
- 87 Steelant 1488
- 88 Hughsuis 1492
- 89 Hertinghe 1488
- 90 Koudekerke 1375
- 91 Willemskerke stormvloed en mil. inund. 1488, inund. 1586
- 92 Vreemdijcke Vroondijk storm en inund. 1488, storm 1601
- 93 Pakinghe Sint-Laureinskerke 1214/eind 14de eeuw
- 94 Wevelswaale 1375/1376, 1404
- 95 De Piet Ter Piete, Pieta, Pieten 1375
- 96 Boterzande 1375/1376
- 97 Hughevliet 1404
- 98 Gatermesse 1570
- 99 'Oud'-Ijzendinge 1437
- 100 Elmare 1375
- 101 Sint-Nicolaas in Varne 1377
- 102 Oostmanskerke 1404
- 103 Schoondijcke 1583/1585
- 104 Nieuwkerke 1570 en mil. inund. 1584
- 105 Sint-Catharina Sint-Cathelijne 1375/1376 en 1583
- 106 Coxie Coxyde 1477, 1583
- 107 Hannekenserve storm en mil. inund., voor 1660
- 108 Nieuwvliet 16de eeuw
- 109 Oostende voor 1516
- 110 Westende voor 1516
- 111 Reimersdorpe Remboudsdorpe voor 1516
- 112 Waterdunen voor 1516
- 113 Avenkerke voor 1516
- 114 Schoneveld 1375
- 115 Sint-Lambert-Wulpen 1516
- 116 Schoonboom 14217
- 117 Dekenscapelle Noordwelle 1463

Jan Luyken, Reimerswaal in huidige en vroegere tijden, 1694-1696 (ets op papier). Collectie Rijksmuseum.

Reimerswaal

Naast de vele verdrongen dorpen luidt de Sint Felixvloed ook het einde in van de stad Reimerswaal. Deze derde stad van Zeeland weet zijn bestaan weliswaar nog een eeuw te rekken, maar van de welvaart van weleer is al snel geen sprake meer. Na nog enkele overstromingen en stadsbranden wordt Reimerswaal in 1631 definitief verlaten. De Staten van Zeeland verkopen de restanten van de overgebleven huizen en stadswallen als bouw materiaal.

Reimerswaal

Een, die zichzelf niet meer bezit, is aan de mist geschonken. Klokken zijn mee verdrongen en luiden dit ononderbroken. Maar niemand weet of ziet de plaats, waar alles ligt gezonken.

Gerrit Achterberg (1905-1962), uit de bundel *Limiet* (1945)

Marinus van Reymerswale

Een van de beroemdste schilders van Zeeland komt uit Reimerswaal. Zijn schilderijen hangen in musea in Madrid, Londen, Parijs en New Orleans. Op de ongeveer dertig werken die van Marinus van Reymerswale bekend zijn, beeldt hij vaak geldtellers en belastinginners af. Bijzonder is dat hij op zijn schilderijen documenten weergeeft, die terug te voeren zijn op aankopen en rechtszaken die zich in Reimerswaal hebben afgespeeld.

Atelier van Marinus van Reymerswale, Twee belastinginners, ca. 1540 (olieverf op paneel). © Collection National Gallery, Londen; inv.nr. NG944.

Marinus van Reymerswale, Advocatenkantoor, 1545 (olieverf op hout). Collectie The New Orleans Museum of Art, New Orleans. Aangekocht met steun van de Ella West Freeman Foundation Matching Fund.

De Roeping van Mattheus, 1530-1540

Marinus van Reymerswale (toegeschreven), De Roeping van Mattheus, 1530-1540 (olieverf op paneel). Collectie Zeeuws Museum. Foto Adri Verburg.

Dit geldt ook voor *De Roeping van Mattheus*. In deze Bijbelse scène staat Mattheus in zijn kantoor waar hij als tollenaar belastingen heft in opdracht van de Romeinen. Hij wordt door Jezus aangesproken om hiermee te stoppen en hem te volgen.

Reimerswaal ligt aan de Schelde waar alle scheepvaart richting Antwerpen langs vaart. Antwerpen floreert op het gebied van handel en financiën. Overal langs de Schelde zijn tolgantoren, waar schippers belasting moeten betalen voor de goederen die ze in- of uitvoeren. Deze financiële instellingen nemen het niet altijd even nauw met de regels. Misschien gebruikt Marinus van Reymerswale het Bijbelverhaal van De Roeping van Mattheus om deze wantoestanden aan de kaak te stellen.

Dit waar beschadigde paneel wordt toegeschreven aan Marinus van Reymerswale. Het heeft net als de stad veel geleden. In 2014 wordt het schilderij aan het Zeeuws Museum geschonken door Adri Mackor. Hij doet al jaren onderzoek naar de schilder. Hij vergelijkt de teksten op Marinus' schilderijen met archiefstukken die te herleiden zijn naar de verdrongen stad.

